

BA LAN SAU CÁC CUỘC BẦU CỬ 2005

TS. Nguyễn Trọng Hậu
Viện Nghiên cứu Châu Âu

Trong năm 2005, tại Ba Lan diễn ra 2 cuộc bầu cử quan trọng đó là: bầu cử Quốc hội diễn ra vào ngày 25/9 và bầu cử Tổng thống vòng I diễn ra ngày 9/10 và vòng II sau 2 tuần. Các cuộc bầu cử này, đặc biệt là cuộc bầu cử Quốc hội, có ý nghĩa quan trọng đối với công cuộc chuyển đổi hệ thống mà Ba Lan đã tiến hành từ hơn 16 năm qua. Nó làm thay đổi tương quan của các lực lượng chính trị ở Ba Lan kể từ sau hội nghị bàn tròn năm 1989 và có ảnh hưởng lớn đến mức độ hội nhập sâu hơn của Ba Lan vào EU trong tương lai. Chính vì vậy các cuộc bầu cử này thu hút được sự quan tâm theo dõi của các nhà phân tích chính trị và kinh tế và trên thực tế quá trình tranh cử của các đảng phái chính trị vào Quốc hội và cuộc chạy đua của các ứng cử viên vào chiếc ghế Tổng thống cho nền cộng hòa IV đã diễn ra rất gay gắt và đầy kịch tính.

Trong cuộc bầu cử Quốc hội, theo kết quả công bố chính thức của Ủy ban Bầu cử quốc gia Ba Lan thì chỉ có 6 đảng đạt trên 5% số phiếu bầu và sẽ có đại diện của mình trong Quốc hội, cụ thể tỷ lệ phiếu giành được

của các đảng này lần lượt như sau: Đảng Pháp luật và Công lý (Pi S) thu được 26,99% số phiếu bầu; Đảng Cương lĩnh công dân (PO): 24,6%; Đảng Tự bảo vệ: 11,41%; Đảng Liên minh dân chủ cánh tả (SLD): 11,31%; Đảng Liên minh các gia đình Ba Lan (LPR): 7,97%; Đảng Mặt trận nhân dân Ba Lan (PSL): 6,96%.

Còn các đảng khác chủ yếu là các đảng cánh tả như: Đảng Dân chủ xã hội (SdPI), Đảng Dân chủ (PD), Đảng Phong trào yêu nước (RP), Đảng Lao động Ba Lan (PPP) đạt dưới 5% số phiếu bầu và sẽ không có đại diện của mình trong Quốc hội lần này.

Như vậy trong tổng số 460 ghế Hạ viện của Quốc hội Ba Lan các đảng sẽ chia nhau như sau: Đảng Pi S chiếm 155 ghế, Đảng PO – 133 ghế, Đảng Tự bảo vệ – 56 ghế, Đảng SLD – 55 ghế, Đảng LPR – 34 ghế, Đảng PSL – 25 ghế và nhóm thiểu số người Đức – 2 ghế. Hai đảng cánh hữu giành được đa số ghế trong Quốc hội là Pi S và PO đã thống nhất sẽ liên minh với nhau để thành lập chính phủ mới.

Đối với cuộc bầu cử Tổng thống thì ngay từ đầu là cuộc đua tranh quyết liệt của 3 ứng cử viên sáng giá nhất của 3 đảng là Donald Tusk từ PO, Lech Kaczynski từ Pi S và Cimoszewicz từ SLD, trong đó 2 ứng cử viên Tusk và Kaczynski đều là người của cánh hữu, chỉ duy nhất có ứng cử viên Cimoszewicz đại diện cho cánh tả. Tuy nhiên cuộc tranh cử lần này chứng kiến số phận đầy kịch tính của ứng cử viên Cimoszewicz của Đảng SLD, khi ông đang có nhiều triển vọng giành được thêm sự ủng hộ của cử tri thì bị tố cáo là không trung thực trong việc kê khai tài sản. Sự việc này có nguy cơ trở thành một vụ scandal mới và ảnh hưởng nghiêm trọng đến uy tín của SLD vốn đang ngày càng bị mất sự ủng hộ của các cử tri trung thành của mình. Vì thế buộc ông phải rút lui khỏi cuộc đua và thậm chí rời bỏ chính trường (mặc dù Cimoszewicz được đánh giá là người thông minh, sắc sảo, có kinh nghiệm, trong sạch nhất trong số các ứng cử viên của những người cộng sản cũ). Như vậy cuối cùng chỉ còn lại cuộc đua của 2 ứng cử viên cánh hữu và bất luận ai thắng thì chắc chắn ghế Tổng thống sẽ rơi vào tay cánh hữu.

Kết quả cuộc bầu cử lần này đã làm thay đổi hoàn toàn cục diện chính trị ở Ba Lan. Sau 16 năm tiến hành công cuộc chuyển đổi hệ thống, đây là lần đầu tiên các lực lượng cánh tả mà nòng cốt là Đảng Liên minh Dân chủ Xã hội (SLD) của những người cộng sản cũ thu được tỷ lệ phiếu thấp nhất, tụt xuống vị trí thứ 4 và gần như mất hoàn toàn tiếng nói trên chính trường Ba Lan. Thậm chí như tờ báo Pháp bình luận: Ba Lan trở thành quốc gia không có cánh tả.

Phải nói đây là sự thất bại đau đớn của cánh tả và của những người cộng sản cũ. Nguyên nhân của sự thất bại này có nhiều, xong tựu trung lại do 3 nguyên nhân chính sau đây:

- *Thứ nhất*, chính phủ cầm quyền cánh tả của SLD, đứng đầu là cựu Thủ tướng Miler trước đây và sau này là Thủ tướng Belka, đã thất bại trong việc giải quyết vấn đề thất nghiệp – một vấn đề bức xúc nhất của xã hội Ba Lan. Suốt 4 năm qua, tỷ lệ thất nghiệp ngày càng tăng và hiện đạt mức rất cao – trên 17%.

- *Thứ hai* và là nguyên nhân chính, đó là trong thời kỳ cầm quyền của chính phủ cánh tả đã có quá nhiều vụ tham nhũng hối lộ bị báo chí phanh phui, nổi tiếng như các vụ Rywingate, Kulczykgate và cuối cùng là vụ việc của ứng cử viên Tổng thống cánh tả Cimoszewicz. Trong cuộc vận động tranh cử, các đảng cánh hữu đã lợi dụng triệt để yếu huyệt này của những người cộng sản cũ để làm tan rã hàng ngũ của họ và giành sự ủng hộ của các cử tri về mình. Trong Cương lĩnh tranh cử, các ứng cử viên cánh hữu đều đưa vấn đề chống tham nhũng và xây dựng nhà nước pháp quyền trong sạch, minh bạch lên hàng đầu.

- *Thứ ba*, trong suốt 4 năm cầm quyền, hoạt động của chính phủ SLD rất mờ nhạt và yếu kém với những chính sách cải cách nửa vời và luôn bị thay đổi dưới sự chi phối bởi lợi ích các phe nhóm khác nhau trong Đảng. Chính phủ của Đảng SLD rất lúng túng trong việc thực hiện các cải cách quan trọng liên quan đến khu vực doanh nghiệp nhà nước, đến khu vực hành chính công. Chính phủ đã

cố tình né tránh các vấn đề được coi là nhạy cảm đối với xã hội, theo kiểu đẩy quả bóng khó vào chân người khác, trì hoãn các cải cách khó khăn. Họ nghĩ rằng, bằng cách trì hoãn như vậy sẽ không phạm phải sai lầm gì lớn và có thể tranh thủ được sự ủng hộ của cử tri, nhưng thực tế thái độ này đã mang lại kết quả trái ngược.

Tóm lại, cuộc bầu cử lần này được ghi nhận như là sự bỏ phiếu bất tín nhiệm và việc phản ánh sự mất lòng tin của dân chúng đối với những người cộng sản cũ. Đây là một bài học đau xót đối với các lực lượng cánh tả và đặc biệt đối với những người cộng sản cũ. Hiện nay đang diễn ra sự đổi mới mạnh mẽ trong hàng ngũ cánh tả theo hướng trẻ hóa các gương mặt lãnh đạo, còn thế hệ của những người hoạt động cánh tả xuất thân từ cộng sản cũ coi như chấm dứt. Tuy nhiên, ngay như nhận xét của một trong các lãnh tụ cánh hữu thì chính trường Ba Lan vẫn cần các lực lượng cánh tả, nhưng phải là cánh tả chân chính và cánh tả theo đúng nghĩa của nó, chứ không phải cánh tả theo kiểu hoạt động chính trị làm chỗ dựa để thực hiện các lợi ích kinh tế và là cách thức để thu vén lợi ích cá nhân theo kiểu đầu cơ chính trị. Như vậy các lực lượng cánh tả Ba Lan còn rất nhiều việc để làm và phải qua ít nhất 2 kỳ bầu cử nữa mới có thể khôi phục lại vị trí của mình trên trường chính trị của Ba Lan.

Kết quả cuộc bầu cử cũng cho thấy sự chuyển biến sâu sắc trong nhận thức của người dân Ba Lan sau hơn 1 năm gia nhập Liên minh Châu Âu (EU):

Thứ nhất, cùng với sự hòa nhập của các nước trong Liên minh Châu Âu, được tiếp

xúc trực tiếp với các xã hội có nền dân chủ lâu đời, các xã hội phát triển có kỷ cương pháp luật và thịnh vượng, người dân Ba Lan ngày càng nhận thức rõ và đòi hỏi một nhà nước pháp quyền trong sạch và minh bạch. Cử tri đòi hỏi nghiêm khắc hơn về những thủ lĩnh chính trị. Đó phải là những con người tâm huyết, thực sự trong sạch, có tầm nhìn chiến lược, biết đặt lợi ích quốc gia trong mọi quyết định cả các chính sách đối nội cũng như đối ngoại. Chính vì vậy hoàn toàn dễ hiểu khi người dân thất vọng với các khuôn mặt chính trị của cánh tả xuất thân từ những người cộng sản cũ. Hầu như tất cả các khuôn mặt này đều dính đến tham nhũng, hối lộ, số đông các thủ lĩnh chính trị này đều không dám hy sinh lợi ích phe cánh và lợi ích đảng phái cho lợi ích quốc gia.

Thứ hai, người dân đòi hỏi các giải pháp cải cách mạnh mẽ hơn theo xu hướng thị trường tự do và hội nhập triệt để vào EU. Trong hơn 1 năm gia nhập EU, người dân thực sự nhận được những lợi ích rõ rệt do việc Ba Lan là thành viên mang lại. Thế hệ trẻ Ba Lan được mở ra những cơ hội mới từ sự tự do di chuyển nguồn lao động giữa các nước trong khu vực. Người nông dân vốn rất lo ngại khi phải đối mặt với sự cạnh tranh gay gắt từ các nền nông nghiệp hiện đại của các nước Tây Âu khi gia nhập EU thì nay lại là nhóm thu được lợi ích lớn nhất đó là xuất khẩu các sản phẩm nông nghiệp sang các nước EU tăng vọt lên đến trên 40%, khu vực nông nghiệp nhận được sự trợ cấp lớn nhất từ EU, thu nhập và đời sống của nông dân tăng rõ rệt.

Thứ ba, người dân một mặt mong muốn sự hội nhập sâu rộng về kinh tế vào EU, mặt khác vẫn muốn duy trì bản sắc và những giá trị truyền thống của dân tộc như vai trò của nhà thờ trong đời sống tinh thần xã hội, nền tảng gia đình vv... mà những điều này được thể hiện rõ nét trong cương lĩnh tranh cử của các đảng cánh hữu.

Và cuối cùng, người dân mong muốn những sự đổi mới thực sự trong các lực lượng chính trị ở Ba Lan nói chung và cánh tả nói riêng, những gương mặt mới và phong cách lãnh đạo mới, nhất là những thủ lĩnh chính trị có tính cách mạnh mẽ, dám làm, dám chịu trách nhiệm và dám đối thoại trực diện với người dân, tức là một phong cách lãnh đạo hiện đại phù hợp với xã hội tri thức.

Những đòi hỏi mới có tính dân trí cao của người dân đã phần nào được đáp ứng trong các cương lĩnh của các đảng cánh hữu mà cụ thể nhất là sự công bố mới đây Chiến lược Phát triển kinh tế của Chính phủ mới dựa trên 5 trụ cột:

Trụ cột thứ nhất, đó là sự phát triển kinh tế chủ yếu dựa trên sự tạo ra nhiều việc làm hơn. Để thực hiện điều này, Chính phủ mới sẽ thực hiện hàng loạt các biện pháp cụ thể như ưu đãi cho các công ty tạo ra việc làm mới, giảm chi phí bảo hiểm xã hội đối với các công ty mới thành lập, hỗ trợ tài chính cho các công ty sử dụng nhiều lao động vv...

Trụ cột thứ hai, đó là tạo ra môi trường pháp lý thân thiện cho các doanh nghiệp: tiếp tục giảm đến mức tối thiểu các thủ tục hành chính đối với quá trình thành lập, hoạt động và giải thể doanh nghiệp (Quy định thời gian

hoàn tất các thủ tục và đăng ký kinh doanh trong vòng 3 ngày thay vì 20 ngày như hiện nay), loại bỏ các loại giấy phép trong kinh doanh, tạo lập các quy định rõ ràng, đơn giản và minh bạch cho các hoạt động thuế, hải quan vv...

Trụ cột thứ ba là tạo lập các điều kiện thuận lợi nhất cho đầu tư. Sẽ thành lập các cơ quan xúc tiến đầu tư với nhiều quyền hạn; tập trung vào chương trình đầu tư xây dựng nhà ở – một vấn đề nóng của người dân, với lời hứa trong 8 năm sẽ xây mới 3 triệu nhà ở các loại.

Trụ cột thứ tư là chính sách tiền tệ tài chính. Sẽ hướng vào mục tiêu không chỉ ổn định tiền tệ và lạm phát mà hướng vào tăng trưởng với mức lãi suất thấp, coi xuất khẩu là động lực chính cho tăng trưởng.

Trụ cột thứ năm là xây dựng nền tài chính công lành mạnh: cắt giảm các khoản chi có tính trợ cấp, tăng chi cho hỗ trợ phát triển, tiến đến cân bằng ngân sách.

Rõ ràng Chính phủ mới của Liên minh PO – Pi S với ứng cử viên Thủ tướng Marcinkiewicz có cùng quan điểm là thực hiện đường lối kinh tế thị trường tự do, tuy khác nhau đôi chút về mức độ. Trong đó cả Pi S và PO nhấn mạnh sẽ tập trung vào cải cách khu vực doanh nghiệp nhà nước trong chiến lược tư nhân hóa đã được tiến hành trong suốt 16 năm qua với một số nét chính: Các doanh nghiệp nhà nước sẽ được phân loại cổ phần hóa theo 3 nhóm chính:

- Nhóm các công ty mà Nhà nước sẽ nắm giữ tỷ lệ 100% vốn chủ sở hữu đối với các doanh nghiệp then chốt và có tính chất an

ninh quốc gia như các công ty xổ số, tổ chức kinh doanh đánh bạc, các công ty năng lượng, khí đốt, vận tải đường sắt, khai thác mỏ, cảng, sân bay và nhà băng kinh tế quốc gia. Toàn bộ số lượng các công ty này khoảng 11 công ty.

- Nhóm các công ty mà Nhà nước chiếm cổ phần chi phối 51% gồm khoảng 20 công ty như Nhà băng PKO, bảo hiểm, bưu chính viễn thông và dược phẩm.

- Nhóm thứ 3 gồm các công ty Nhà nước nắm giữ 25% cổ phần gồm một số các công ty trong lĩnh vực truyền tải và cung cấp điện, một số công ty khai thác mỏ. Số lượng các công ty này cũng không nhiều. Thậm chí theo đề nghị của PO thì số công ty mà Nhà nước nắm giữ toàn bộ hoặc có cổ phần chi phối còn ít hơn nhiều.

Chính sách kinh tế chung của Chính phủ PO - Pi S sẽ tập trung vào giải quyết 3 vấn đề chính hay còn gọi là tam giác chiến lược: Cân bằng ngân sách; Giảm tỷ lệ thất nghiệp; Xóa bỏ nốt các đặc quyền đặc lợi của các nhóm xã hội mà các chính phủ cánh tả vẫn cố gắng duy trì, điều này sẽ xóa bỏ môi trường cho tham nhũng và giảm bớt gánh nặng cho xã hội.

Về vấn đề ngân sách, Chính phủ mới sẽ thực hiện việc cắt giảm chi tiêu mang tính trợ cấp, nhất là trợ cấp thất nghiệp; kích thích người lao động, nhất là thanh niên tích cực tìm kiếm việc làm; sẽ giành nhiều hơn cho chi tiêu phục vụ phát triển như đầu tư cơ sở hạ tầng và giáo dục. Nhằm tăng thu có thể Chính phủ sẽ áp dụng thuế thu nhập đối với lĩnh vực sản xuất nông nghiệp, tạo thêm các

ưu đãi đối với các nhà đầu tư nước ngoài để thu hút nguồn ngoại tệ vv...

Về đối ngoại, đặc biệt là tiến trình hội nhập sâu hơn vào EU, Chính phủ mới sẽ thực hiện một chính sách thận trọng hơn, các thủ lĩnh cánh hữu thiên về sự hội nhập kinh tế hơn là chính trị. Việc các lực lượng cánh hữu lên cầm quyền và sự nổi lên của các lực lượng chính trị theo đường lối dân tộc cực đoan như LPR, Đảng Tự bảo vệ thì khả năng Ba Lan ủng hộ bản Hiến pháp mới Châu Âu xem ra sẽ khó hơn. Tuy nhiên Chính phủ mới của Ba Lan sẽ vẫn tiếp tục tuân thủ chương trình hội tụ tài chính để đáp ứng các tiêu chuẩn của Hiệp ước Ổn định và Tăng trưởng vào năm 2007.

Các cuộc bầu cử lần này còn cho thấy rõ một điều nữa, đó là sự trưởng thành vững chắc của nền dân chủ Ba Lan. Sau hơn 16 năm tiến hành công cuộc chuyển đổi hệ thống, các thiết chế dân chủ ở Ba Lan đã bắt rễ sâu rộng trong lòng xã hội. Các cuộc bầu cử dân chủ thực sự đã trở thành thói quen thông thường của người dân. Các thiết chế dân chủ này cùng với nền kinh tế thị trường xã hội (mô hình kinh tế xã hội mà Ba Lan theo đuổi) đã đưa Ba Lan đi vào quỹ đạo của các nước EU mà không một lực tác động nào có thể làm chệch hướng phát triển của quốc gia này.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Báo Gazeta Wyborcza số ra các ngày từ 26/9 đến 10/10/2005.
2. Tuần báo Chính trị Wprost các tuần từ 25/9 đến 9/10/2005.
3. Trang web: www.onet.pl.
4. Trang web: www.wp.pl.